

OKULÖNCESİ DÖNEMDE YAŞAM BECERİLERİ¹

Öğr. Gör. Dr. Elif Yalçıntaş SEZGİN²

ÖZET

Yaşam becerileri, çatışma çözme, problem çözme, arkadaşlık kurma ve sürdürme, işbirliği, öz-farkındalık, yaratıcı düşünme, karar verme, eleştirel düşünme, stresle baş edebilme, müzakere, değerlerin belirlenmesi, hayal kırıklığı ile başa çıkma, geleceği planlama, empati, olumsuz duygularla baş etme, girişkenlik, aktif dinleme, saygı, hoşgörü, güven, paylaşma, sempati, merhamet, sosyallik, benlik saygısı gibi prososyal becerileri kapsamaktadır. Okulöncesi yıllarında kazandırılması önemli olan yaşam becerileri sınıf ortamında, okulöncesi öğretmenleri tarafından programın içerisinde yer verilmelidir. Yaşam becerileri erken çocukluk döneminde prososyal davranışları gelişimini desteklemekle birlikte, uyum ve davranış problemlerinin oluşmasını engellemekte ve çocukların sınıfa uyum kurlmalarına yardımcı olabilmektedir. Alan yazında yaşam becerileri programlarının okulöncesi dönemdeki çocukların prososyal becerilerini desteklemesi ve problem davranışlarını azaltması üzerinde etkisi ile ilgili araştırmalar yer almaktadır. Yaşam becerileri programları, okulöncesi çocuklarına “yönergelere uyma, uygun bir şekilde arkadaşının ve öğretmenin dikkatini/ilgisini çekme, öğretmenlerinden ve arkadaşlarından yardım talep etme, paylaşma ve işlevsel iletişim becerileri, isteklerinin elde edilmesinde yaşanan gecikmelere karşı toleranslı olmayı öğretmiştir. Bu makalede, alan yazında yer alan Hanley, Heal, Tiger ve Ingvarsson (2007) tarafından hazırlanan okulöncesi yaşam becerileri programı (Preschool Life Skills Program) incelenerek, öğretmenler tarafından sınıf içerisinde uygulanabilir okulöncesi yaşam becerileri ve ebeveyn katılımı tanıtılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yaşam Becerileri, Okulöncesi Eğitim, Yaşam Becerileri Programı

¹ Bu Makale 27-29 Ekim 2018 tarihleri arasında Manavgat-Antalya’da düzenlenen ASEAD 4. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu’nda sunulan bildiriden geliştirilmiştir.

² Uludağ Üniversitesi Çocuk Gelişimi Programı, elifyalcintas@uludag.edu.tr

ABSTRACT

Life skills includes prosocial skills such as conflict resolution, problem solving, building and maintaining friendship, self-awareness, creative thinking, decision making, critical thinking, coping with stress, negotiation, determination of values, coping with frustration, planning the future, empathy, negative coping with emotions, assertiveness, active listening, respect, tolerance, trust, sharing, sympathy, compassion, sociability, self-esteem. Life skills, which are important to gain during children's preschool years, should be included in the curriculum by preschool teachers in a classroom setting. While life skills not only support the development of prosocial behaviors in early childhood but also prevents the formation of adaptation and behavior problems and can help children to adapt to the class. In the literature, there are researches on the connections between life skills programs on supporting the prosocial skills of preschool children and reducing problem behaviors. Life skills programmes have taught preschoolers 'how to obey the instructions, to draw their teachers' attention/interest in a suitable way, to ask for help from their teachers or friends and to share; on the other hand, functional communication skills have taught them how to show tolerance against delays in obtaining what they want. In this article, preschool life skills programmes in literature were examined and the ones which are suitable to apply by teachers in the classroom were presented.

Keywords: Life Skills, Preschool Education, Life Skills Program

GİRİŞ

Dünya Sağlık Örgütü, yaşam becerilerini "bireylerin günlük yaşamın talepleri ve zorlukları ile etkin bir şekilde başa çıkmalarını sağlayan uyumlu ve olumlu davranış yetenekleri" olarak tanımlamaktadır. Temel yaşam becerileri, günlük olarak karşılaşılan zorluklarla başa çıkmaya ve uyum sağlamaya yardımcı olmaktadır. Bu beceriler toplumun üretken bireylerin üyeleri olmalarını sağlamaktadır. Bununla birlikte, Yaşam becerilerini öğretmek, çocukların sadece kendi kendine yeterli olmalarına yardımcı olmakla kalmaz, aynı zamanda akıl yürütme yeteneklerini de geliştirmektedir. Başkalarıyla sosyal ilişki kurma ve başarılı bir şekilde sosyal ilişkilerini yönetmesine yardımcı olmakla birlikte, çocukların öz saygılarını ve özgüvenini desteklemektedir. Çocuk ile yetişkin arasında iletişim ve bağ kurulmasını ve çocuk hakkında ebeveynin ya da öğretmenin daha fazla bilgi sahibi olmasını sağlamaktadır (Field, 2000; Pestalozzi, 2004).

1. OKUL ÖNCESİ YAŞAM BECERİLERİ

Çocuklara öğretebilecek çok çeşitli yaşam becerileri bulunmaktadır. Okulda ve hayatta başarılı olabilmeleri için çocukların ihtiyaç duydukları en faydalı sekiz yaşam becerileri şöyledir, öz bakım becerileri, öz yönetim becerileri, karar verme becerileri, zaman yönetimi becerileri, ev yönetimi becerileri, işlevsel iletişim/iletişim becerileri, sosyal ve duygusal beceriler, kendini koruma ve güvende tutma becerileri.

Alan yazında yapılan araştırmacılar, sosyal becerileri geliştirmek ve sınıf içerisinde oluşan problem davranışlarını azaltmak amacıyla yaşam becerileri programları oluşturmaya başlamışlardır. Okul öncesi yaşam becerileri olarak genellikle sosyal beceriler hedef olarak alınmıştır (Bkz. Hanley, Heal, Tiger ve Ingvarsson, 2007; Luczynski ve Hanley, 2013; Hanley, Fahmie ve Heal, 2014). Çünkü, okulöncesi dönem sosyal ve duygusal gelişim alanında becerilerin kazanımı için kritik dönemdir. Okul öncesi programları çoğunlukla bilişsel, akademik ve okula hazırlık becerilerine odaklanmaktadır. Çocukların okula uyumunu sağlanması ve devamlılığı için akademik becerilerden daha çok öncelik olarak sosyal becerileri kazandırılması hedeflenmelidir. Sosyal beceri gelişimi ile eğitim başarısı arasındaki ilişki üzerine yapılan araştırmalar (Hanley, Heal, Tiger ve Ingvarsson, 2007; Luczynski ve Hanley, 2013; Hanley, Fahmie ve Heal, 2014) erken yaşta sınıfta oluşabilecek problem davranışını en aza indirmekle birlikte akademik başarının sağlanmasında özellikle belirli sosyal becerilerin önemli olduğunu göstermektedir. Örneğin, bir öğretmenin yardımını istemek veya dikkatini uygun bir şekilde çekmek gibi işlevsel iletişim becerileri, okulöncesi çocuklarının amaçlarına ulaşmalarını sağlar. Benzer şekilde, kısıtlayıcı yada engellenmiş durumlarda veya isteklerin yerine getirilmesinde gecikme olduğunda bu durumları tolere etme yeteneği sınıf içerisinde problemleri davranışının oluşmaması için çok önemli bir sosyal beceridir. Sosyal beceriler olmadan, sınıf içerisinde okul öncesi öğretmenlerinin çocuklarda oluşan problem davranışlarıyla (örn; istekleri yerine getirilmediğinde çığlık atma, saldırganlık gibi..) karşılaşma olasılıkları daha fazladır (Luczynski ve Hanley, (2013). Mevcut araştırmaların çoğu, okul öncesi sınıflarında normal gelişim gösteren çocuklarda okul öncesi yaşam becerileri (Preschool Life Skills Program) programını değerlendirme çalışmaları yapmıştır.

Bu çalışmada, alan yazında yer alan Hanley, Heal, Tiger ve Ingvarsson (2007) tarafından hazırlanan okulöncesi yaşam becerileri programı (Preschool Life Skills Program) incelenerek, öğretmenler tarafından sınıf içerisinde uygulanabilir okulöncesi yaşam becerileri ve ebeveyn katılımı tanıtılmıştır.

2. OKULÖNCESİ YAŞAM BECERİLERİ PROGRAMI -PRESCHOOL LIFE SKILLS PROGRAM

Program, öğretmenler tarafından davranışsal beceri eğitimi kullanılarak uygulanmaktadır. Program uygulandıktan sonra, problem davranışlarda % 74'lük bir azalma ve doğru tepkilerde dört kat bir artış gözlemlenmiştir (Hanley, Heal, Tiger ve Ingvarsson, 2007). Okul öncesi yaşam becerileri programı, problem davranışlarıyla ilişkili ve okul öncesi öğretmenleri tarafından sınıf içi uygulanabilir 13 beceri içermektedir. Program, öğretmenler tarafından davranışsal beceri eğitimi kullanılarak uygulanmaktadır. Aktif öğretim yaklaşımını içermektedir. Programda, beceri edinimini ve problem davranışının azaltılmasını amaçlanmaktadır. İlk okul öncesi yaşam becerileri programı çalışmasında, Hanley vd (2007), her bir beceri için 2 günlük bir süre boyunca davranışsal beceri eğitimi uygulamışlardır. Her çocuğa bir sonraki beceriye geçmeden önce her bir beceriyi uygulamada en az 10 ve ortalama 13 fırsat eğitimi verilmiştir. Bu fırsatlar sınıf etkinliklerine (örneğin, öğle yemeği, açık hava oyunları) içermektedir ve çocuklar arasında sistematik olmayan bir şekilde değişiklik göstermiştir.

Örneğin, beceri 1'in öğretilmesi sırasında (isme uygun şekilde cevap verme), öğretmen çocuğun adını söyleyerek çağırır, çocuğun cevabı için 2 saniye bekler ve beceriden sonra açıklayıcı övgü veya pratik yapma fırsatı verir böylelikle çocuğun hata yapma olasılığı sıfırlanması amaçlanır (Fahmie ve Luczynski, 2018).

Program 13 beceri içermektedir. Bunlar:

Yönergelere uyma

1. İsmeye uygun şekilde yanıt verme,
2. Basit yönergelere uyma,
3. Çoklu yönergelere uyma,

İşlevsel iletişim

4. Yardım isteme,
5. İlgi/dikkat isteme,
6. Yetişkinlerden istekte bulunma,
7. Akranlarından istekte bulunma,

Gecikmeler için toleranslı olma

8. Yetişkinlerin uyguladığı gecikmelere toleranslı olma,
9. Akranların uyguladığı gecikmelere toleranslı olma,

Arkadaş ilişkileri

10. Teşekkür etme,
11. Başkalarını kabul etme veya iltifat(övmek-taktir) etme,
12. Öneride bulunma ve paylaşma
13. Stres durumunda başkalarını rahatlatma (Hanley, Heal, Tiger ve Ingvarsson, 2007).

Programın Bölümleri

Yönergelere Uyma

Beceri 1: İsmeye uygun şekilde yanıt vermek

Hanley, vd. (2007), programlarında, çocuklara isimi çağrıldığında uygun yanıt verme becerisi yer almaktadır. Bu beceri öğretiminde, çocukların oyun oynarken ve ya başka bir işle meşgul oldukları sırada ismi ile çağrıldığında çocuklardan oyunu veya çalışmalarını anlık durdurarak 2 saniye içerisinde “ evet” demesi beklenilir.

Beceri 2: Basit yönergelere uyma

Beceri 1 öğretildikten sonra, Hanley vd (2007, 2014) çocuklara tek adımlı talimatları 6 saniye içinde uyma becerisini hedeflemişlerdir

Beceri 3: Çoklu yönergelere Uyma

Öğretmenleri tarafından verilen çoklu yönergelere 30 saniye içerisinde başlamaları ve tamamlamaları becerisi hedeflenmiştir.

İşlevsel İletişim

Hanley, vd (2007,2014) tarafından hazırlanan okulöncesi yaşam becerileri programında hedeflenen işlevsel iletişim becerileri şöyledir:

Beceri 4: Yardım isteme

Öğretmen tarafından verilen yönergelere uyumu sağladıktan sonra, ilk iletişim becerisi olan “yardım isteme “becerisi yer almaktadır. Öğretmen yardımı olmadan çocukların tamamlayamadıkları bir etkinlik ya da işte çocukların yardım istemeleri sağlanır (örn: bir çocuğa ulaşamaz, lütfen, bana yardım edebilir misin? gibi...).

Luczynski ve Hanley (2013) ayrıca yardım isteği ekleyerek bu beceriyi genişletmişlerdir. Bunlar: “yardımınızı alabilir miyim?” ve “bana yardım edebilecek misiniz?” gibi...

Beceri 5: İlgi/dikkat isteme

Meşgul olan bir öğretmenin ya da arkadaşını dikkatini uygun olarak kendisine çekebilme becerisi içermektedir. Çocuklara “özür dileyerek ” dikkat çekme davranışı öğretilmektedir.

Beceri 6: Yetişenlerden istekte bulunma

Çocuklara tercih edilen materyalleri istemek, elde etmek için “alabilir miyim/?yapabilir miyim? cümlesiyle istekte bulunma davranışı öğretilir. Örneğin; öğretmen bir oyun odasının kapısının önünde durur ve çocuğun engellenen alanda geçişini sağlaması için öğretmenlerden uygun istekte bulunması istenir(örn, geçebilir miyim?). Luczynski ve Hanley (2014) de dikkati uygun bir şekilde kendisine çekme becerisini geliştirip, yeni davranışlar eklemişlerdir. Bunlar; oynamayı bırakma/durdurma, öğretmene yönelme ve uygun bir şekilde isteğini belirtme; affedersiniz”, “pardon ben... ve öğretmenin adı söyleyerek isteklerini belirtme ve isteği yerine getirilene kadar ve istekleri onaylana kadar sessizce bekleme” şeklinde genişletilmiştir. Bununla birlikte, çocuklar öğretmeninden bir şey istediklerinde, öğretmenin hemen isteklerini yerine getirmeyip, en az 5 ile bazen 30 saniye çocuğun beklemesi için çalışılmaktadır. Luczynski, Hanley ve Rodriguez (2014) bu şekilde beklemenin çocuklardaki öz düzenleme ya da öz kontrolün gelişmesini desteklediğini düşünmektedir. Luczynski ve Hanley (2013) ayrıca, yetişkinlerden istekte bulunma becerisine yeni davranışlar da eklemiştir. Örneğin masanın üzerinde duran boya kalem için çocuğun “boya kalemini alabilir miyim? demesi ” ve “ boya kalemini verir misiniz? demesi gibi... Luczynski Hanley ve Rodriguez (2014) ayrıca, her iki beceri için de öğretmen onayı beklemenin bileşenini

eklemiştir (örneğin, “evet, size yardımcı olabilirim” veya “tabii ki, boya kalemini alabilirsin gibi...”).

Beceri 7: Akranlarından istekte bulunma

Benzer şekilde “alabilir miyim?/yapabilir miyim? cümlesiyle arkadaşlarından istekte bulunma davranışı öğretilir. Örn, oyun saatinde arkadaşının materyal ya da oyuncakla işi bittiğinde arkadaşından “alabilir miyim?” şeklinde istekte bulunması gibi...

Gecikmelere toleranslı olma

Beceri 8: Yetişkinlerin uyguladığı gecikmelere toleranslı olma

Hanley vd. (2007, 2014), programlarında çocukların “tamam” deme ve” sabırla bekleme” davranışı yer almaktadır. Öğretmenin çocuğun isteklerine onay verdikten sonra” lütfen bekle” demesi ve çocuğun 30 saniye süre kadar beklemesi şeklinde beceri çalışılmaktadır. Gecikme sırasında, çocuklara “sessizce beklediğimde, istediğimi alırım” sözlerini yumuşak bir şekilde söyleme öğretilir. Beceri çocuklar tarafından kazanıldıktan sonra sözcükler duyulmayacak şekilde çocuklara bekleme kelimelerini daha düşük seslerle tekrarlamaları istenir. Yetişkinlere karşı toleranslı olma, “yetişkinlerden istekte bulunma becerisiyle birlikte uygulanabilmektedir. Örneğin, suluboya boyalarına erişmek için, önce bir çocuk “affedersiniz” der ve öğretmen onayı için bekler, İkincisi, çocuk “Suluboya boyaları alabilir miyim?” der ve öğretmen onayı için bekler; Üçüncüsü, eğer öğretmen “meşgulüm, lütfen bir dakika bekleyin” derse çocuk “tamam” diyerek gecikmeyi kabul eder ve öğretmenlerin boyaları teslim etmesini sessizce beklerler. Bu beceri ilk olarak öğretmenlerle ve akranlarıyla öğretilmiştir. Luczynski ve Hanley (2013) ve Luczynski, Hanley ve Rodriguez 2014), küçük grup formatı kullanarak toleranslı olma becerisinin öğretim prosedürlerini genişletmiştir. Buna ek olarak, çeşitli sözel ipuçları kullanarak (örn. “birazcık,” “bekle, lütfen” ve “daha sonra”) ve göz kontağı kurarak ya da kurmayarak sözel olmayan ipuçları kullanarak(örneğin, işaret parmağını yukarı kaldırarak bekle işareti yapması gibi...) genişletilmiştir. Çocukların gecikme sürelerini önceden tahmin etmemeleri için 15 saniyeden 45 saniyeye kadar sistematik olarak değişen bekleme süreleri verilmesi önerilmektedir. Ayrıca, genişletilmiş programda çocukların yardım taleplerinin ardından tolerans reddi (örn. “Hayır”) öğretilmektedir.

Beceri 9: Arkadaşlarının uyguladığı gecikmelere toleranslı olma

Yetişkinlerin gecikmelerine toleranslı olmaya benzer şekilde çocukların arkadaşlarının uyguladığı gecikmelere toleranslı olmaları öğretilmektedir. Oyun veya etkinlik sırasında, oyuncak ve materyali arkadaşından uygun bir şekilde isteme, sabırla bekleme davranışının kazanımı hedeflenmektedir.

Arkadaş ilişkileri

Beceri 10: Teşekkür etme

Hanley vd. (2007, 2014) bir öğretmen veya bir arkadaşından bir şey aldıktan 5 saniye sonra çocuklara “teşekkür ederim” demeyi öğretmeyi hedeflemiştir.

Beceri 11: Başkalarını kabul etmek veya iltifat (övmek-taktir) etmek

Hanley vd.(2014) çocuklara sınıf arkadaşlarını gördükten ya da oyun alanına geldikten 10 saniye sonra bir arkadaşını selamlaması (“merhaba” demesi) ya da arkadaşının bir hareketi ya da kıyafeti vs... ile ilgili iltifat etmeyi/ hayranlığını beğenisini belirtmeyi(örn; gömleğini beğendim ”demesi) öğretmeyi hedeflemiştir.

Beceri 12: Paylaşmak

Hanley vd. (2007) çocuklara, yeni bir oyuna (ya da akranlarına) 10 saniyede bir oyun ortamında oyuncak veya materyal sunmalarını öğretmeyi amaçlamıştır. Bu beceriyi çocukların kazanabilmeleri için önce arkadaşlarını kabul etmeleri gerekmektedir. Daha sonra, çocuklar ya akran için yeni bir oyuncak bulmakta ya da oynadıkları bir oyuncuğu paylaşmaktadırlar.

Beceri 13: Stres durumunda başkalarını rahatlatmak

Son beceri, bir akranı veya öğretmeni ağrısı veya sıkıntısı olduğunu gösterdiğinde çocukların “iyi misiniz?” sorusunu sormayı öğretmeyi içermektedir. Bu beceri, sosyal empatinin daha geniş bir repertuarının bir bileşeni olarak düşünülmektedir (Luczynski ve Fahmie, 2017)

3. SINIF İÇİNDE YAŞAM BECERİLERİ PROGRAMININ UYGULANMASI

Okul öncesi yaşam becerileri programı, akıl yürütme ve davranışı açıklama/tanımlama, model olma ve hedef sosyal becerilerin uygulanması gibi çeşitli bileşenleri içeren davranışsal beceri eğitimi kullanılarak uygulanmaktadır (Miltenberger, 2012). Bu aktif-öğretme yaklaşımının ayırt edici özellikleri arasında, (1) hatırlatıcı durumların açık tanımları ve duruma özgü olumlu sosyal beceriler, (2) okul öncesi sınıflarında doğrudan gözlem ve çocukların performansının hassas ölçümü, (3) prososyal becerileri ve olumsuz ya da saldırgan davranışları ayırma, (4) her çocuk için her bir hatırlatıcı durumlarda tekrarlanmış bire bir öğretim fırsatları ve (5) yeni becerilere ilerlemek için nesnel ölçütler yer almaktadır.

Hanley, vd. (2007,2014) hazırladıkları programda bir seferde bir sosyal beceri öğretilmektedir. Hedef beceri, sabah saatlerinde ya da kahvaltıda olduğu gibi bütün çocukların toplanması sırasında sabah saatlerinde tanıtılır. Bir öğretmen beceriyi tanımlar ve neden öğrenilmesi gerektiğine dair bir gerekçeyi anlatır. Daha sonra, iki öğretmen beceriyi gösterirler, biri yetişkin olarak rolü canlandırırken diğeri çocuk gibi davranır. Daha sonra, her çocuk bireysel olarak öğretmenle uygular.

Öğretmenler, gün boyunca hedef sosyal becerilerini uygulamaya yönelik çocuklar için fırsatlar düşünerek program yapmaktadırlar. Bir becerinin ortaya çıkmasının sonucu çocuğa (örneğin, yardım istemesi) tanımlayıcı ve coşkulu övgü verilmektedir(ör. “ne güzel bir davranış, Yardım edebilir misin, lütfen? gibi..”) ve duruma özel pekiştireçler verilmektedir (örn; bir yapıştırıcının kapağını açmaya yardım ederek). Saldırgan davranışlar veya yanlış bir davranışın sonucu, davranışa uygun başka prososyal beceriyi (geri bildirim olarak tanımlanmış) uygulama fırsatı verilmektedir. Verilen fırsat çocuk davranış dizinini bağımsız olarak gösterene kadar tekrarlanır. Dönüt vermede, sadece düzeltici olması amaçlanmamakta aynı zamanda öğretmenle birlikte uygulama yapan akranını gözlemleyen çocuklar için hatırlatıcı olarak da görev yapmaktadır.

Bu uygulamaların olumlu bir sosyal becerinin kazandırılmasında dolayı oldukça etkili olduğu düşünülmektedir. Hedeflenen prososyal beceriler, problem davranışları ve beceri hatalarını daha fazla pratikle azaltmaktadır. Sınıf içerisinde her çocuğun beceriyi sergilemek için en az 10 fırsat verilir ve beceriyi tam olarak yapana kadar devam eder. Genelde çocuklar en az beş fırsatta beceri sergilemektedirler. Çocukların her bir beceri kazanabilmeleri için 2 ila 5 günlük zamana ihtiyacı bulunmaktadır (Hanley vd. 2007, 2014; Luczynski ve Fahmie, 2017).

4. YAŞAM BECERİLERİN KAZANDIRILMASINDA EBEVEYN KATILIMI

Doğal olarak ortaya çıkan bazı sosyal becerilerinin sınıf aktiviteleri sırasında öğretilmesinin bir yararı, çocukların geniş bir aralıkta öğretimi deneyimleme olasılıkları olmasıdır. Ancak, bu becerilerin diğer ortamlarda (örneğin, ev gibi...) aktarılıp aktarılmayacağı, ortamlar arasında deneyimlenen durumların benzerliğine ve edinilen becerilerin yeni ortamlarda bulunan yetişkinlerin duruma özgü davranışları sergileme ihtimaline bağlıdır. Bu amaçla, çocuğun ebeveynlerinin katılımı önemli olmaktadır. Her beceri okulda öğretildiğinde ve evde beceriyi tanınması ve güçlendirmesi istendiğinde ebeveynler bilgilendirilebilir. Okulda öğretilen beceriler evde ebeveynler tarafından desteklendiğinde beceri başka bir duruma aktarılıp genelleştirebilmektedir.

5. SINIF ORTAMINDA ÖĞRETMENLERİN YAŞAM BECERİLERİNİ DESTEKLEMESİ

Okul öncesi sınıflarında, öğretmenler her zaman öğrencilerinin bilişsel, sosyal, duygusal ve fiziksel becerilerini planlamakta ve değerlendirmektedirler. Sınıfta önemli olan diğer becerilerden olan yaşam becerilerinin sınıf ortamında desteklenmesi gerekmektedir.

Yaşam becerilerinin gelişimi genellikle okul öncesi çocukların günlük olarak ceket giyerek, bardağa su dökerek ya da elleri yıkayarak ve atıştırmaya hazırlanmak gibi günlük görevleri yerine getirirken doğal olarak gerçekleşmektedir. Yaşam becerileri, erken çocukluk eğitiminin önemli bir parçasıdır ve bu becerileri çocukların oyunlarına entegre ederek geliştirebiliriz. Öğretmenler, günlük yaşam becerilerini geliştirmek söz konusu olduğunda, çocuğun oyuncakları ve oyunu ile yaşam becerileri arasında bağ kurarak bunu sağlayabilmektedirler.

Sınıf içerisinde her türlü yaşam becerisini geliştirmek için zaman ve uygulama gerekmektedir. Fakat küçük çocuklar oyuncak toplama, masaları silme gibi etkinlikler içerisinde olarak hayatlarını organize etmek için gerekli olan önemli becerileri geliştirebilmektedirler. Her yaşam becerisi doğal olarak kazanılmaz. Birçok yaşam becerisi çocuklara tanıtılması daha sonra tutarlı bir şekilde desteklenmesi ve tutarlı bir şekilde öğretilmesi gerekmektedir. Öğretilmesi gereken yaşam becerileri daha küçük adımlara ayırarak öğretilmesi planlanmalıdır. Örn; ceketlerini kancaya asmak gibi beceriler, küçük çocukların kendileri için sorumluluk almasına yardımcı olur, ancak çocukların bu tür yaşam becerilerine hakim olma sürecinde rehberlik ve küçük hatırlatmalara ihtiyaçları vardır. Yaşam becerileri, başkalarıyla işbirliği yapma becerisinden, öz bakımını bağımsız olarak yapmasına kadar geniş bir yelpaze içerir. Küçük çocukların bu becerileri güvenli bir ortamda öğrenmeleri gerekmektedir. Onlar, kendi başlarına bir şeyler yapmak için basit işleri yapabilmeleri ve bunu yaparken büyük çaba sarf ettikleri için başarılı oldukları söylenerek, takdir edilerek değerli hissetmeleri sağlanabilir. Çocukların sınıf içerisinde veya sınıf dışında başarılı olmaları gereken yaşam becerileri türleri, yaşlarına, gelişimsel düzeylerine ve hazır bulunuşluklarına göre değişmektedir. Çocukların yaşam becerilerini değerlendirmenin en iyi yolu gözlemdir. Öğretmenler, çocukları gözlemlemek için zaman ayırmalıdır. Daha sonra, çocukların yapabileceği yazılı ve hatta zihinlerinde bir yaşam becerileri listesi hazırlamalı ve çocukların bu becerilerini nasıl en iyi şekilde kazanabileceklerini planlamalıdır. Örn; oyun yoluyla öğrenilebilir mi? Rehberliğe ihtiyaçları var mı? Daha fazla zamana ve deneyime ihtiyaçları var mı? gibi...(<https://teachpreschool.org/2013/11/20/promoting-life-skills-in-the-preschool-classroom>).

SONUÇ VE ÖNERİLER

Yaşam becerileri okulöncesi yıllarında kazanılması gerekli olan becerilerdir. Özellikle çocukların sosyal gelişimleri ve problem davranışları üzerinde olumlu etkisi göz önünde bulundurulduğunda, okulöncesi öğretmenlerinin sınıf içerisinde yaşam becerilerini destekleyici çalışmalara yer vermelidir. Bununla birlikte ebeveynlerin de ev ortamında çocukların yaşam becerileri desteklemelidir.

Alan yazında, bahsedilen okulöncesi yaşam becerileri programı ile ilgili araştırmalar ve çocukların sosyal becerileri üzerinde olumlu etkisini belirtmişlerdir. Türkiye’de okulöncesi yaşam becerileri programları hazırlanabilir ve çocukların farklı gelişim alanlarına etkisi araştırılabilir.

Ayrıca, okul öncesi dönem çocuklarının yaşam becerilerini ölçen ölçme aracına rastlanmamıştır. Yaşam becerileri ölçme aracı hazırlanabilir.

KAYNAKÇA

FIELD, C. (2000). Life Skills For Kids: Equipping Your Child for The Real World. Colorado Springs, CO: Shaw.

FAHMIE, T. A., & LUCZYNSKI, K. C. (2018). Preschool Life Skills: Recent Advancements And Future Directions. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 51(1), 183-188.

HANLEY, G. P., HEAL, N. A., TIGER, J. H., & INGVARSSON, E. T. (2007). Evaluation Of A Classwide Teaching Program for Developing Preschool Life Skills. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 40(2), 277-300.

HANLEY, G. P., FAHMIE, T. A., & HEAL, N. A. (2014). Evaluation of The Preschool Life Skills Program in Head Start Classrooms: A Systematic Replication. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 47(2), 443-448.

LUCZYNSKI, K. C., & HANLEY, G. P. (2013). Prevention of Problem Behavior By Teaching Functional Communication And Self-Control Skills To Preschoolers. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 46(2), 355-368.

LUCZYNSKI, K. C., HANLEY, G. P., & Rodriguez, N. M. (2014). An Evaluation of The Generalization And Maintenance of Functional Communication And Self-Control Skills With Preschoolers. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 47(2), 246-263.

LUCZYNSKI, K. C., & FAHMIE, T. A. (2017). Preschool Life Skills: Toward Teaching Prosocial Skills and Preventing Aggression in Young Children. *The Wiley Handbook of Violence and Aggression*, 1-12.

MILTENBERGER, R. G. (2012). Behavioral Skill Training Procedures. In Behavior Modification: Principles And Procedures (5th ed., pp. 205–252). Belmont, CA: Wadsworth.

PESTALOZZI, T. (2004). Life Skills 101: A Practical Guide To Leaving Home And Living On Your Own(2nd ed.). Cortland, Ohio: Stonewood Publications.

<https://teachpreschool.org/2013/11/20/promoting-life-skills-in-the-preschool-classroom>).